

Vladimir Mikić*

PREDSTAVLJANJE STUDENATA NA UNIVERZITETIMA I PRAVNIM FAKULTETIMA U DRŽAVAMA ZAPADNOG BALKANA

Modeli zastupanja studenata na univerzitetima i pravnim fakultetima država Zapadnog Balkana koncentrisani su na nekoliko središnjih tema. Upotrebom uporednopravnog metoda, u radu je analizirana strateška pozicija studentskih predstavnika u okvirima sistema visokog obrazovanja i studentskog organizovanja. Utvrđeni su normativni osnovi za obezbeđivanje autonomije studentskog predstavljanja i ispitane garancije za zastupljenost studenata u senatu, savetu i drugim telima univerziteta, ali i nastavno-naučnom veću i ostalim organima pravnih fakulteta.

Studentski predstavnici na najuglednijim univerzitetima i pravnim fakultetima u državama Zapadnog Balkana raspolažu aktivnim i pasivnim biračkim pravom. U radu je istraženo i osetljivo pitanje ekskluzivnosti studentskih predstavničkih tela u oblasti izbora studenata u organe i tela univerziteta i fakulteta. Visokoškolske ustanove snose obavezu da finansiraju rad studentskih predstavničkih tela, a ova tela imaju i naročite, zakonom i statutom precizno propisane uloge.

Ključne reči: Studentski predstavnici. – Univerzitet. – Visoko obrazovanje.

1. UVODNA RAZMATRANJA

Formalni izvori prava posvećeni studentskom organizovanju i učešću studentskih predstavnika u univerzitetskim i fakultetskim organima i telima na teritoriji Zapadnog Balkana brojni su i sadržajni. Za potrebe ovog rada istražena je sadržina takvih izvora u: Bosni i Hercegovini (BiH), Crnoj Gori, Srbiji, Severnoj Makedoniji i Hrvatskoj,

---

* Naučni saradnik na Institutu za uporedno pravo, Beograd, v.mikic@iup.rs; mikic.vlada@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0001-8706-4175> (Republika Srbija).

i u nju su uključeni zakonski propisi, statuti univerziteta i fakulteta i pravilnici o radu studentskih predstavničkih tela. Poseban akcenat stavljen je na ulogu studentskih predstavnika *pravnih* fakulteta u fakultetskim, a time, posredno, i univerzitetskim organima odlučivanja.

Crna Gora i Severna Makedonija materiju studentskog organizovanja uredile su *opštim* zakonom o visokom obrazovanju. Hrvatska, Srbija i – kao entitet u okviru BiH – Republika Srpska, opredelile su se da pitanje studentskog organizovanja uredi usvajanjem *lex specialis*-a (uglavnom je reč o sažetim propisima, kojima su studentsko organizovanje i predstavljanje regulisani na jednostavan način, mada ne bez karakteristika minucioznosti).

Kad je reč o *zakonskim* aktima posvećenim visokom obrazovanju, najstariji (i najmanje revidiran) je relevantni propis BiH: usvojen je relativno davne 2007. godine, a godinu dana kasnije usvojen je zakonski propis o visokom obrazovanju (Severne) Makedonije. Crna Gora je 2014. godine usvojila zakon kojim je uredila, u okviru visokog obrazovanja u celini, i studentsko predstavljanje, što je Hrvatska učinila osam godina kasnije. Zakoni posvećeni *isključivo* studentskom organizovanju usvojeni su u Hrvatskoj (2007), Republici Srpskoj (2016) i Srbiji (2021). Moguće je prepoznati značajne podudarnosti u rešenjima sadržanim u pravnim propisima posvećenim studentskom organizovanju (i visokom obrazovanju) u državama Zapadnog Balkana.

U radu je istražena pozicija studentskih predstavnika u organima i telima fakulteta i univerziteta, od utvrđivanja osnova studentskog predstavništva, do priznavanja autonomije studentskih predstavničkih organa. Ispitani su i oblici zastupljenosti studentskih predstavnika u senatima i savetima univerziteta, nastavno-naučnim većima fakulteta (NNV) i drugim organima visokoškolskih ustanova. U pretposljednem delu rada istražene su različite forme studentskog organizovanja i načela koja stoje iza njega, uključujući i nabranje propisa kojima je zajemčeno aktivno i pasivno biračko pravo u svojstvu studenta. Visokoškolske ustanove imaju obavezu da finansijski potpomažu rad studentskih predstavničkih tela, koja i sama imaju obaveze propisane zakonom, statutom i pravilnikom.

2. IUS REPRESENTATIONIS STUDENATA U ORGANIMA I TELIMA UNIVERZITETA I PRAVNIH FAKULTETA

Relevantnim pravnim propisima uređene su *osnove* student-skog predstavljanja. Tako, zakonom je propisano da se statutom, kao najvišim aktom samostalne visokoškolske ustanove uspostavlja *potencijalni pluralizam* studentskih organizacija.¹ Studentski parlament (SP) definisan je kao „institucionalni oblik organizovanja studenata“,² „organ fakulteta“,³ „studentsko izborna predstavničko tijelo“,⁴ „krovno studentsko tijelo“,⁵ ili, jednostavno, kao „univerzitetsko telo“. ⁶ Po drugom rešenju, „u okviru Univerziteta deluju (...) studentske organizacije“. ⁷ S druge strane, hrvatski je zakonodavac odlučio da napravi razliku između „studentskog zbora“, „studentske organizacije“ i „studentske udruge“, definišući svaku od njih.⁸ Pored studentskih predstavničkih tela, zakonom je određeno i da interese studenata štiti i inokosni organ, studentski *pravobranilac*,⁹ odnosno studentski

- 1 Zakon o visokom obrazovanju Crne Gore – ZVOCG, *Službeni list CG*, br. 44/2014, 52/2014 – ispr., 47/2015, 40/2016, 42/2017, 71/2017, 55/2018, 3/2019, 17/2019 – dr. zakon, 47/2019, 72/2019 i 74/2020), čl. 111.
- 2 ZVOCG, čl. 112, st. 1. Po čl. 60, st. 2 istog zakona, „visokoškolska ustanova ima (...) [SP]“.
- 3 Statut Univerziteta u Beogradu – Pravnog fakulteta – SPFUB, <https://ius.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2023/03/Preciscen-tekst-Statuta-UB-PF-sa-izmenama-iz-2023.-za-Savet.pdf>, 20. 8. 2024, čl. 34, st. 1.
- 4 Statut Studentskog zbora Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – SSZPF, https://www.pravo.unizg.hr/wp-content/uploads/2023/02/Statut_Studentskog_zbora_PFZG.pdf, 20. 8. 2024, čl. 1.
- 5 Statut Univerziteta u Sarajevu – SUS, <https://www.unsa.ba/sites/default/files/dodatak/2023-07/Statut%20Univerziteta%20u%20Sarajevu.pdf>, 20. 8. 2024, čl. 209, st. 1.
- 6 Statut Univerziteta „Sv. Kiril i Metodij“ u Skoplju – SUSKM, Služben vesnik na Republika Severna Makedonija, 130/19, čl. 148, st. 3. SP na nivou fakulteta predstavlja „fakultetsko telo“ (SUSKM čl. 129, st. 4).
- 7 Statut Univerziteta u Novom Sadu – SUNS, Univerzitet u Novom Sadu – dokumenti, analitika i arhiva, 01–173/1, 01–173/1/19, čl. 37, st. 1.
- 8 Zakon o studentskom zboru i drugim studentskim organizacijama – ZSZRH, *Narodne novine*, 71/2007–2182, čl. 1, st. 2–4.
- 9 ZSZRH, čl. 3, st. 1 (preciznija pravila o ovom studentskom funkcioneru propisana su čl. 17 istog zakona); Zakon o studentskom organizovanju na području Kantona Sarajevo – ZSOKS, čl. 26; *Službene novine Kantona Sarajevo*, 11/10, SUSKM čl. 51–57; SSZPF, čl. 33. Reč je o *nezavisnom telu* (SUSKM, čl. 148, st. 4).

ombudsman.¹⁰ Vodeće (kolegijalno) predstavničko telo studenata uživa autonomiju i ovlašćeno je za upražnjavanje zaštite prava i interesa studenata.¹¹ Prema dosta širokoj formulaciji, ovo telo „zastupa interese studenata i daje doprinos društvenim, kulturnim, akademskim ili fizičko-rekreativnim potrebama studenata“.¹²

Autonomija studentskog predstavničkog tela dodatno je ojačana odredbama prema kojima su nadležnost, način izbora i „organizacija rada“ SP uređeni statutom SP.¹³ S druge strane, autonomija studentskog predstavljanja omeđena je pravom univerziteta da usvaja statut studentskog predstavničkog tela (doduše, na njegov predlog).¹⁴ Zakonodavac se obavezao na „obezbeđivanje učešća studenata u upravljanju“ visokoškolskim ustanovama, „naročito kada je reč o pitanjima koja se odnose na kvalitet obrazovanja i studentskog standarda“.¹⁵

Propisima je utvrđena i zastupljenost studentskih predstavnika u senatu univerziteta. Senat čini „najviše akademsko tijelo“, a u njegovom su sastavu „predstavnici akademskog osoblja i studenti“.¹⁶ Numerički obziri ovde su od posebnog značaja, jer senat univerziteta (odnosno NNV)

10 SUNS, čl. 86, st. 15, tač. 3.

11 ZVOCG, čl. 112, st. 1; Zakon o visokom obrazovanju – ZVOSM, *Službeni glasnik Republike Makedonije*, 35/08, čl. 156, st. 2; Zakon o studentskom organizovanju – ZSORS, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 58/16 i 63/21, čl. 13, tač. 3; Zakon o studentskom organizovanju – ZSOS, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 67/21, čl. 5, st. 2; ZSZRH, čl. 2, st. 3; ZSOKS, čl. 3, st. 2; Statut Univerziteta u Banjoj Luci – SUBL, https://unibl.org/uploads/files/strane/statut/Statut-UNIBL-2022_1.pdf, 20. 8. 2024, čl. 86, st. 1 i čl. 92, st. 1; Statut Univerziteta Crne Gore, Bilten Univerziteta Crne Gore – SUCG, br. 337/15 i 447/18, čl. 170; SUSKM, čl. 58; Statut Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci – SPFBL, <https://pf.unibl.org/wp-content/uploads/2018/12/1.-STAT-UT-PF-izmjene-iz-juna-2017.-PRAVI-KONA-NA.pdf>, 20. 8. 2024, čl. 94, st. 1; SPFUB, čl. 72a, st. 1; Statut Pravnog fakulteta u Novom Sadu – SPFNS, <https://pf.uns.ac.rs/wp-content/uploads/2021/08/1.-Statut-2018.pdf>, 20. 8. 2024, čl. 43 st. 1; SSZPF, čl. 1.

12 Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini – OZVOBH, *Službeni glasnik BiH*, br. 59/07 i 59/09, čl. 40, st. 2.

13 ZVOCG, čl. 112, st. 3.

14 ZSZRH, čl. 7, st. 1.

15 ZVOSM, čl. 3, st. 2, tač. 9 (slično je propisano odredbom čl. 156, st. 1 istog akta, ali i u Zakonu o visokom obrazovanju – ZVOS, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 88/2017, 73/2018, 27/2018 – dr. zakon, 67/2019, 6/2020 – dr. zakoni, 11/2021 – autentično tumačenje, 67/2021, 67/2021 – dr. zakon i 76/2023, čl. 14 t. 9 i čl. 65 st. 2).

16 OZVOBH, čl. 16, st. 1.

statut SP usvaja i glasovima većine ukupnog broja studentskih predstavnika u relevantnom telu.¹⁷ Prema jednom rešenju, kada senat odlučuje „o pitanjima od značaja za studente“, ali i predlaganju kandidata za rektora, njegov sastav „se proširuje za 10 predstavnika studenata“.¹⁸ Studenti su u senatu zastupljeni u različitim procentima. Radi se o 20%,¹⁹ 15%,²⁰ odnosno 10%.²¹ Isti procenat (15%) važi za zastupljenost studenata u NNV fakulteta.²² Prema jednom rešenju, studenti biraju između 10 i 15% predstavnika u fakultetskom NNV.²³ Naročito je autentično rešenje prema kojem su članovi senata univerziteta iz reda predstavnika studenata – „predstavnici studenata iz svakog ciklusa“.²⁴ Nalik tome, studenti postdiplomskih studija ne mogu da čine više od 20% korpusa studentskih predstavnika u senatu univerziteta.²⁵ Prema jednom rešenju, senat ima 23 člana, a jedan od njih je student prorektor.²⁶

Isto tako, članovi univerzitetskog *saveta* imenuju se i iz reda studenata,²⁷ a isto važi i za članstvo u upravnom odboru (UO) univerziteta.²⁸ Savet ima najmanje 11 članova, od čega je najmanje jedan

17 ZSZRH, čl. 7, st. 1.

18 Statut Univerziteta u Beogradu, Glasnik Univerziteta u Beogradu – SUB, br. 201/18, 207/19, 213/20, 214/20, 217/20, 230/21, 232/22, 233/22, 236/22, 241/22, 243/22, 244/23, 245/23 i 247/23, čl. 42, st. 3.

19 ZSOS, čl. 8 st. 2; ZVOS, čl. 65 st. 3; SUCG, čl. 33, st. 1, tač. 4. Isto važi za fakultetsko *vijeće* (SUCG, čl. 63, st. 2, tač. 5); SPFBL, čl. 23, st. 1.

20 OZVOBH, čl. 16 st. 4; SUSKM, čl. 150, st. 1, tač. 5. Isto važi kada je reč o savetu univerziteta ili fakulteta u Srbiji (ZVOS, čl. 62 st. 5 ZVOS); Statut UBL, čl. 35, st. 1.

21 Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti – ZVORH, *Narodne novine*, br. 119/2022–1834, čl. 12, st. 2 (i, shodno, Statut Sveučilišta u Zagrebu – SSZ, https://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Dokumenti_javnost/Dokumenti/Strateski_dokumenti/statut/Statut_SUZG_ZAVRSNO_fin_fin_travanj2023.pdf, 20.8.2024, čl. 23, st. 6); ZVOSM, čl. 51, st. 1. Isto važi i za najviši fakultetski organ – *veće* (ZVORH, čl. 19, st. 2; SPFSZ, čl. 16, st. 2, tač. 4).

22 Čl. 56 st. 1 SUBL. Na Pravnom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu studenti čine 20% sastava Nastavno-naučnog veća (čl. 36, st. 5 SPFNS).

23 SUSKM, čl. 230, st. 4.

24 OZVOBH, čl. 16, st. 4 i SUBL, čl. 35, st. 3.

25 ZVORH, čl. 12, st. 2.

26 SUNS, čl. 6, st. 2.

27 ZVOCG, čl. 12, st. 3.

28 ZVOCG, čl. 46, st. 1. ZVOCG, čl. 47, st. 2 ima *zbnjujuće preteću* odredbu: prema njemu, „u sastav upravnog odbora iz stava 1 ovog člana obavezno se biraju predstavnici studenata“, kao da drugim zakonskim odredbama nije pro-

(odnosno, ukupno dva)²⁹ predstavnik studenata.³⁰ Prema jednom modelu, studentski predstavnici biraju četiri od 27 članova saveta fakulteta,³¹ a po drugom rešenju, u okviru saveta univerziteta koji ima 31 člana, deluje pet predstavnika studenata, ali kada se odlučuje o studentskim pitanjima, Savet ima 29 članova, pri čemu u radu saveta učestvuje šest predstavnika studenata koje bira SP.³² Procentualno postavljeno, studentski predstavnici čine 15% članstva u savetu univerziteta.³³ Savet Pravnog fakulteta ima 27 članova, od kojih četiri člana bira fakultetski SP,³⁴ odnosno ima 17 članova, od kojih tri čine predstavnici studenata.³⁵

Studenti koji su članovi saveta univerziteta, iz razumljivih razloga (osim izuzetno),³⁶ ne imenuju se na isti mandatni period kao drugi članovi. Tako, umesto četiri godine (kao kod drugih članova saveta), njihov je mandat – dve godine. Ovo važi za savet,³⁷ senat,³⁸ UO,³⁹ studenta prorektora,⁴⁰ NNV fakulteta,⁴¹ odnosno „stručnim organima

---

pisano upravo (ali, prećutno) *obavezno* prisustvo studenata u univerzitetskim telima i organima. Slično važi i za odredbu prema kojoj u *fakultetskom* organu upravljanja „*moraju* biti zastupljeni predstavnici akademskog osoblja, drugih zaposlenih i studenti“ (čl. 48, st. 2; kurziv autora članka). Od ukupno 11 članova univerzitetskog upravnog odbora, jedan član je iz redova studentskih predstavnika (čl. 25, st. 2 t. 3 SUBL; čl. 56 st. 2 t. „c“ SUS). Studentski predstavnici čine tri člana Upravnog odbora (čl. 25, st. 1 t. 4 SUCG).

29 SUSKM, čl. 227, st. 1 tač. 2.

30 ZVOSM, čl. 58, st. 1.

31 SUB, čl. 68, st. 2.

32 SUNS, čl. 45, st. 2 i čl. 66, st. 6.

33 SUNS, čl. 88, st. 3.

34 SPFUB, čl. 11, st. 2.

35 SPFNS, čl. 23, st. 2, tač. 4.

36 „Mandat člana Saveta iz reda studenata je četiri godine (...)“ (SPFNS, čl. 23, st. 4).

37 ZVOCG, čl. 12, st. 2 i st. 4; ZVOSM, čl. 58, st. 2; SUB, čl. 38, st. 4; SPFUB, čl. 11, st. 4. Prema liberalnijem rešenju, „mandat članova Saveta Univerziteta iz reda studenata je četiri godine, osim ako u međuvremenu izabrani član izgubi status studenta ili ga Studentski parlament Univerziteta razreši dužnosti“ (SUNS, čl. 45, st. 5). Umesto tri godine, predstavnik studenata u univerzitetskom savetu ima mandat koji traje jednu godinu (čl. 127, st. 5 SUSKM).

38 SUCG, čl. 34, st. 1; SUSKM, čl. 151, st. 3; SSZ, čl. 27, st. 2.

39 ZVOCG, čl. 46, st. 4; SUCG, čl. 27. Mandat članova univerzitetskog upravnog odbora traje četiri godine, ali studentski predstavnik u ovom telu ima jednogodišnji mandat (SUS, čl. 56, st. 8).

40 SUB, čl. 36, st. 11.

41 SUB, čl. 68, st. 7.

fakulteta“.⁴² Studentski predstavnici u sastavu UO i Senata Univerziteta u Banjoj Luci bira se na jednogodišnji mandat.⁴³ Savet Univerziteta u Beogradu ima 6 od ukupno 41 člana iz reda studentskih predstavnika.⁴⁴ S druge strane, mandat članova univerzitetskog SP traje dve godine⁴⁵ i moguće ga je jednom obnoviti.⁴⁶ Zakonom su – za pohvalu – precizno pobrojana četiri uslova za prestanak mandata člana SP, od kojih su dva neposredno vezana za pozitivne rezultate studentskog predstavnika na studijama.⁴⁷

Studentski predstavnici su, razume se, zastupljeni i u stručnim organima fakulteta,⁴⁸ ali i u većima grupacija,⁴⁹ obrazovno-naučnom savetu i naučnom veću fakulteta, te odboru za samovrednovanje univerziteta i državnog saveta za primenu programa visokog obrazovanja,⁵⁰ komisiji koja sprovodi izbor rektora,⁵¹ ali i Nacionalnom savetu za visoko obrazovanje⁵² i relevantnim organima Nacionalnog tela za akreditaciju,⁵³ te univerzitetskom odboru za statutarna pitanja,⁵⁴ odboru za finansije,⁵⁵ odboru za kapitalne investicije,⁵⁶ fakultetskoj disciplinskoj komisiji,⁵⁷ odboru za kulturu i sport⁵⁸ i drugim (brojnim) univerzitetskim i fakultetskim organima i telima. Kada se razmatraju

---

42 SPFUB, čl. 24, st. 5 SPFUB.

43 SUBL, čl. 29, st. 2.

44 SUB, čl. 38, st. 2.

45 ZSZRH, čl. 6, st. 3; ZSOS, čl. 7, st. 4 i st. 7.

46 ZSZRH, čl. 6, st. 3.

47 ZSURH, čl. 6, st. 3. Slično tome, „za članstvo u studentski parlament može se kandidovati redovan student koji prvi put upisuje godinu studija u kojoj se kandiduje“ (ZSORS, čl. 11, st. 1).

48 „Vijeće ustanove čine akademsko osoblje i predstavnici studenata, u skladu sa statutom ustanove“ (ZVOCG, čl. 55, st. 2). Najmanje jedan član SP učestvuje u radu dekanskog kolegijuma fakulteta (ZVOSM, čl. 66, st. 2).

49 Studentski predstavnici čine 15% članstva *vijeća područja* (SSZ, čl. 30, st. 5, tač. 2).

50 ZVOSM, čl. 62, st. 4 i st. 6, čl. 77, st. 2 i čl. 82, st. 1.

51 SUNS, čl. 59, st. 5.

52 ZVOS, čl. 11, st. 2.

53 ZVOS, čl. 16, st. 2, tač. 3, čl. 20, st. 3 i čl. 21, st. 1, tač. 2.

54 SUNS, čl. 73, st. 1, tač. 4.

55 SUNS, čl. 75, st. 1, tač. 5; SUS, čl. 96, st. 3.

56 SUNS, čl. 77, st. 1, tač. 4.

57 SUCG, čl. 151, st. 2.

58 SUS, čl. 97, st. 3, tač. „c“.

studentska pitanja, student prorektor je uključen u rad rektorskog kolegijuma univerziteta,⁵⁹ a isto, na planu fakulteta, važi za učešće studenta prodekana u radu dekanskog kolegijuma.⁶⁰

Relevantnim propisima određen je ekskluzivitet predstavljanja studenata u univerzitetkim i fakultetskim telima. Ovo znači da tela koja službeno predstavljaju studente imaju isključivo pravo predlaganja članova relevantnih univerzitetkih i fakultetskih tela i organa. Tako, članove univerzitetkog saveta iz reda studenata „predlažu studentski parlamenti ustanova visokog obrazovanja“⁶¹, dok predstavnike studenata u UO univerziteta bira SP,⁶² a isto važi i za senat⁶³ i NNV fakulteta.⁶⁴ Nalik tome, studentske predstavnike u senatu univerziteta bira SP,⁶⁵ a studenta prorektora bira i razrešava univerzitetki savet, upravo na predlog SP⁶⁶ (isto važi i za studente prodekane).⁶⁷ Prema jednom – više nego originalnom rešenju – predstavnici studenata u savetu univerziteta dolaze „iz reda studenata koji nisu disciplinski kažnjavani na Univerzitetu ili fakultetu“,⁶⁸ a isto važi i za lica koja se kandiduju za članstvo u univerzitetkom SP.⁶⁹ Najzad, studentskim predstavnicima pripada i pravo da predlažu donošenje odluka organa univerziteta.⁷⁰

Studentsko predstavničko telo ima predsednika⁷¹ i zamjenika predsednika,⁷² čiji mandat – jednom obnovljiv – traje godinu da-

- 59 SUB, čl. 27, st. 3; SUCG, čl. 43, st. 6. U članstvo rektorskog kolegijuma imenuje se i jedan predstavnik kojeg izabere univerzitetki SP (SSZ, čl. 38, st. 3).
- 60 SUCG, čl. 72, st. 2; SPFNS, čl. 35, st. 1; SPFUB, čl. 16, st. 1 i čl. 17, st. 2.
- 61 ZVOCG, čl. 12, st. 5. Vrlo slično rešenje sadržano je u: ZSZRH, čl. 5, tač. 1–2; ZSOS, čl. 6, tač. 2; čl. 46, st. 2 i SUNS, čl. 88, st. 4; SPFUB, čl. 11, st. 2 i st. 5; SPFNS, čl. 23, st. 2, tač. 4.
- 62 ZVOCG, čl. 46, st. 3; SUCG, čl. 25, st. 8; SUS, čl. 56, st. 2, tač. „c“.
- 63 SUSKM, čl. 33, st. 4; SUSKM, čl. 150, st. 1, tač. 5.
- 64 SPFNS, čl. 37, st. 3.
- 65 SUBL, čl. 35, st. 2.
- 66 SUB, čl. 36, st. 5 i st. 8. Studenta prorektora *bira* SP univerziteta (SUNS, čl. 65, st. 4). Ovo važi za univerzitetki senat (SUS, čl. 78, st. 7).
- 67 SUB, čl. 66, st. 4.
- 68 SUNS, čl. 46, st. 2 i čl. 86, st. 9 (SUS, slično je propisano odredbom čl. 57, st. 2, tač. „f“). Veoma slično rešenje propisano je odredbom čl. 43, st. 3 SPFNS.
- 69 SUNS, čl. 46, st. 2 i čl. 86, st. 9.
- 70 OZVOBH, čl. 16, st. 3; ZSORS, čl. 13, st. 4; ZSOS, čl. 6, tač. 7–8.
- 71 ZSZRH, čl. 6 st. 1; ZSORS, čl. 14, st. 1; SUNS, čl. 86, st. 14, tač. 3; SPFBL, čl. 94, st. 4; SSZPF, čl. 12 t. „a“, čl. 24 *et seq.*
- 72 ZSZRH, čl. 8, st. 4; ZSORS, čl. 14, st. 3.

na.⁷³ Isto telo *ex lege* ima i komisiju za sprovođenje konkursa javnih nabavki,⁷⁴ ali i komisiju za sprovođenje izbora za studentske predstavnike.⁷⁵

3. FORME I NAČELA STUDENTSKOG ORGANIZOVANJA

Studentima je zajemčeno pravo da biraju i da budu birani u predstavnička studentska tela,⁷⁶ odnosno pravo „na aktivno učestvovanje u donošenju odluka“ u oblasti studentskog predstavništva.⁷⁷ Garancije u oblasti održavanja studentskih izbora snosi uprava univerziteta.⁷⁸ Prema restriktivnijem – a po autoru ovog teksta, dobrodošlom – rešenju, zakonom su postavljene granice za uživanje pasivnog biračkog prava u studentskim predstavničkim telima. Tako, za studentskog predstavnika ne može da bude kandidovan student koji u poslednje dve godine studija nije prikupio najmanje 60 ECTS bodova, ili koji drugi put tokom studija ponavlja godinu.⁷⁹ Prema restriktivnijem – a po autoru ovog teksta, dobrodošlom – rešenju, zakonom su postavljene granice za uživanje pasivnog biračkog prava u studentskim predstavničkim telima.⁸⁰ Pravo studenata da budu birani znači, *implicite*, i pravo izbora u relevantne organe i tela univerziteta i fakulteta. Obaveza je

---

73 ZSZRH, čl. 8, st. 4; ZSORS, čl. 14, st. 4.

74 ZSZRH, čl. 12, st. 4–5.

75 ZSZRH, čl. 15, st. 2.

76 OZVOBH, čl. 36, st. 2, tač. 3; ZVOCG, čl. 103, st. 1, tač. 7; ZSZRH, čl. 2, st. 2 i čl. 14, st. 1–2; ZVOSM, čl. 150, st. 1, tač. 7 i st. 2, tač. 6 i 9–10; ZSOKS, čl. 9, st. 1 i čl. 39, st. 1; ZSOS, čl. 7, st. 1; ZVOS, čl. 101, st. 2, tač. 10; SUBL, čl. 130, st. 3–4; SUNS, čl. 92, st. 2; SPFUB, čl. 3 i čl. 70, st. 1, tač. 9; SPFNS, čl. 43, st. 2.

77 ZVOS, čl. 101, tač. 3. Student ima pravo na „sudjelovanje u radu studentskih organizacija na Sveučilištu i sastavnicama“ (SSZ, čl. 65, st. 3, tač. 16).

78 „Čelnici visokih učilišta dužni su (...) omogućiti svim studentima ravnopravno sudjelovanje u izborima“ (ZSZRH, čl. 3, st. 2).

79 ZSZRH, čl. 14, st. 3.

80 „Za studentskog predstavnika ne može se kandidirati student koji u posljednje dvije godine studija nije sakupio minimalno 60 ESPB ili koji drugi put ponavlja godinu tijekom studija koji se izvodi prema propisima koji su vrijedili prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju te u ostalim slučajevima predviđenim statutom studentskog zbora“ (ZSZRH, čl. 14, st. 3).

visokoškolske ustanove da studentima obezbedi slobodu okupljanja⁸¹ i slobodu udruživanja,⁸² ali i da *finansira* aktivnosti studentskog predstavničkog tela.⁸³ Visokoškolska ustanova vrši nadzor nad procesima trošenja sredstava od strane studentskih tela.⁸⁴

Studentsko organizovanje zasnovano je na demokratskom principu.⁸⁵ Zakonom je prilično rigidno propisan i sastav studentskih predstavničkih tela.⁸⁶ Pored toga, ova tela imaju pravo da se udružuju u asocijacije na nacionalnom,⁸⁷ entitetskom⁸⁸ i međunarodnom nivou.⁸⁹

Zakonom i univerzitetskim propisima određeni su i posebni oblici odnosa između visokoškolskih ustanova i studentskih predstavnika. Tako, svaka visokoškolska ustanova u raspoložuje „ovlašćenjem“ da „ustanovljava pravne odnose sa studentima“.⁹⁰ Još važnije, univerziteti i fakulteti imaju dužnost pružanja podrške studentskim predstavnicima. Oni podležu obavezi da učestvuju u finansiranju studentskih predstavničkih tela i da im pružaju „administrativno-tehničku podršku“,⁹¹ a uprava univerziteta u obavezi je da obezbedi zakonitost rada studentskih predstavničkih tela, uključujući zakonito i blagovremeno sprovođenje studentskih izbora.⁹²

Studentska predstavnička tela imaju određene dužnosti. SP „brine o kvaliteti života studenata, a posebice o kvaliteti studijskog

81 OZVOBH, čl. 38, tač. 2.

82 ZSZRH, čl. 1, st. 1; SUCG, čl. 169.

83 ZVOCG, čl. 64, st. 1, tač. 7 i ZVOCG, čl. 113; vrlo slično: čl. 3, tač. 3, čl. 12, st. 1 i st. 7 ZRZRH; čl. 30, st. 1, tač. 1 i čl. 35, st. 1, tač. 2 ZSORS; čl. 5, st. 4 i čl. 9, st. 3–4 ZSOS; čl. 210, st. 1 SUS; čl. 70, st. 1 SUSKM; čl. 56, t. „a“ SSZPF.

84 ZSZRH, čl. 13, st. 1; ZSORS, čl. 35, st. 2.

85 OZVOBH, čl. 40, st. 2; ZSOKS, čl. 3, st. 1.

86 ZSZRH, čl. 9.

87 OZVOBH, čl. 40, st. 3; ZSOKS, čl. 14 i čl. 17; ZVOS, čl. 3 i čl. 30. Prema ZSZRH, čl. 4, st. 3 „na razini Republike Hrvatske ustrojava se Hrvatski studentski zbor kao koordinativno tijelo studentskih zborova visokih učilišta“. Detaljnija pravila o radu ovog tela propisane su odredbama čl. 8 istog akta. Prema čl. 15 st. 1 ZSOS, „radi ostvarivanja zajedničkih interesa i pune reprezentativnosti studenata osniva se Nacionalni savez studentskih organizacija“.

88 ZSORS, čl. 6, st. 3 i (opsežnije) čl. 18–21.

89 SUNS, čl. 86, st. 14, tač. 11. Reč je o članstvu „u međunarodnim organizacijama i asocijacijama studenata“ (OZVOBH, čl. 40, st. 3).

90 OZVOBH, čl. 19, st. 1; SUS, čl. 14, st. 1, tač. 30.

91 ZSZRH, čl. 3, st. 1 (veoma slično: ZSORS, čl. 35, st. 1, tač. 3).

92 ZSZRH, čl. 3, st. 2.

procesa, studentskom standardu, ostvarivanju studentskih prava i drugim pitanjima važnim za studente“ i podstiče vannastavne aktivnosti studenata.⁹³ Zakonodavac insistira i na javnosti rada studentskih predstavničkih tela.⁹⁴ Postoje i izvesna ograničenja u postupanju studentskih predstavnika. Studenti – članovi Senata nisu ovlašćeni da glasaju u postupku izbora članova nastavnog osoblja.⁹⁵ Isto tako, studentskim predstavničkim telima zabranjeno je političko i stranačko angažovanje.⁹⁶ Prema jednom naročito promišljenom rešenju, studentima prava i obaveze miruju, pored ostalog, i u slučaju „vršenja rukovodnih funkcija u studentskom predstavničkom telu“.⁹⁷

4. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Različiti su oblici uređivanja principa studentskog predstavništva u zakonima, statutima i pravilnicima visokoškolskih ustanova (sa posebnim naglaskom na pravne fakultete) u državama Zapadnog Balkana. Studentskim predstavnicima zajemčena je gotovo isključiva institucionalna forma zastupanja (prilično brojne) studentske populacije, naročito u svetlosti činjenice da su najčešće studentska predstavnička tela jedina ovlašćena za predlaganje studentskih predstavnika u najviše i najznačajnije organe i tela univerziteta u fakulteta. Relevantnim pravnim okvirom određeni su i – često prilično izdašni – garantovani oblici predavljanja studenata u tim organima i telima, ponekad izraženi u procentualnoj formi.

Studentska predstavnička tela uživaju autonomiju u odnosu na upravu visokoškolskih ustanova. Istovremeno, studentima je zajemčeno pravo da biraju svoje predstavnike i da budu birani na funkcije u studentskim predstavničkim telima, a visokoškolske ustanove dužne su da doprinose finansijskoj autonomiji (i stabilnosti) studentskih predstavnika. Studentska tela mogu da se udružuju u asocijacije kreirane na

---

93 ZSZRH, čl. 5, tač. 5 i 7.

94 ZSZRH, čl. 13, st. 1; ZSOKS, čl. 4, st. 1, tač. „c“ i st. 4 i čl. 46, st. 1; ZSOS, čl. 3, st. 3 i čl. 5, st. 3.

95 ZVORH, čl. 12, st. 6.

96 ZSOKS, čl. 3, st. 3. „Studentski zbor je nepolitička, nestranačka (...) organizacija“ (SSZPF, čl. 2, st. 1).

97 SPFBL, čl. 84, tač. „d“.

državnom (nacionalnom) i međunarodnom nivou. S druge strane, studentski predstavnici imaju i određene dužnosti, propisane zakonom, statutom i pravilnikom.

Vladimir Mikić, PhD

Research Associate at the Institute for Comparative Law, Belgrade

REPRESENTATION OF STUDENTS AT UNIVERSITITES AND FACULTIES IN THE WESTERN BALKANS COUNTRIES

Summary

Models of student representation at universities and law faculties in the countries of the Western Balkan are revolving around several central topics. Using the comparative legal method, the paper analyzes the strategic position of student representatives within the framework of the higher education system and laws on student organizations. Normative bases for ensuring the autonomy of student representation are examined, as well as guarantees for student representation in the senate, council and other bodies of the university, the lecturing and scientific councils and other bodies of law faculties.

Students' representatives at the most prestigious universities and law faculties in the countries of the Western Balkans have active and passive voting rights. The paper also explores the sensitive issue of the exclusivity of student representative bodies in the field of electing students to bodies of universities and faculties. Higher education institutions are obliged to finance the work of student representative bodies, and these bodies also have special roles prescribed in detail by law and statute.

Key words: *Students Representatives. – University. – Higher Education.*

Article history:

Received: 21. 8. 2024.

Accepted: 20. 10. 2024.